

Miloš Molák, DP RG
Politická geografie, jaro 2008
čtenářský deník

NEROVNOMĚRNÝ ROZVOJ

a) **Bunyard, P.** (1997) *Tehri: a catastrophic dam in the Himalayas*. In Rahnama, M., Bawtree, V. (eds.) *The post-development reader*. Zed Books, London & New Jersey, str. 256-262.

Klíčová slova:

přehrada, eroze, zavlažování, Tehri, lokální dopady

Obsah článku:

Autor se v článku věnuje přehradě v indické části Himalájí. Přehrada Tehri nedaleko stejnojmenného města na severu Indie, nachází se na řece Bhagirathi vtékající do Gangy. Z celého článku je cítit, že autor se staví na stranu místních obyvatel.

Autor uvádí některá faktická data o přehradě. Věnuje se jejím přínosům. Přehrada se bude používat pro výrobu elektřiny, bude sloužit jako zdroj pitné vody a vody pro závlahu polí, což bude dostupné stejně jen pro bohaté zemědělce. Také by přehrada mohla sloužit jako ochrana proti povodním. Je ovšem otázka, komu tato pozitiva budou sloužit? Zda místním lidem?

Oproti tomu uvádí dopady stavby na místní obyvatelstvo. Sem můžeme počítat odsun velkého množství místních, odlesňování, eroze terénu. Zmizí velké množství pastvin. Autor také zmiňuje množství nehod na podobných přehradách v okolí. Zamýšlí se nad velkými finančními náklady na výstavbu. Lepší by bylo tyto částky investovat do krajiny a nechat místní lidi, aby se krajinu pokusili vrátit do původního stavu. Místní zde hospodaří často mnoho generací a oni nejlépe vědí, co je pro krajinu nejlepší.

V závěru se autor věnuje situaci v roce 1997. Protesty místních a medializace problému zpomalily stavbu přehrady. Však dá se předpokládat, že po utichnutí, budou opět práce pokračovat. Ukazuje na rozdílný pohled na podobné projekty, jedni se to dívají zevnitř a mají strach o krajinu, druzí se dívají zvenku a vidí pouze ekonomický přínos.

Zhodnocení:

Téma článku je příkladem dalšího megalomanského projektu, jakých můžeme na světě najít celou řadu. Je zde také ukázáno rozdíly přístup a pohled zainteresovaných stran. Ukazuje se, že ti kdo jsou projektem ovlivněni a ti, kdo z něho mají prospěch, nejsou jedni a titíž. Je pravda, že autor se jednoznačně přiklání na jednu stranu, proto by bylo podmětné slyšet argumenty té druhé, ale názory by to zřejmě nezměnilo. S autorem více méně souhlasím, podobné projekty nejsou úplně nejvhodnější.

Otázky:

Jak to tam vypadá v současnosti?
Kdo je hlavní hnací silou stavby?
Kdo by reálně mohl stavbu zastavit?

b) **Chapman, G. P.**(2002) *The Green Revolution*. In Desai, V., Potter, B. (eds.) *The Companion o Development Studies*. London: Arnold, s. 155-159.

Klíčová slova:

zelená revoluce, hlad, genetické plodiny, výživa, rostoucí populace

Obsah článku:

V úvodu autor připomíná malthusiánství, teorii starou dvě století. Zde Thomas Malthus upozorňoval na exponenciální růst lidí na zemi a na nedostatečný růst množství potravin. Neboli na rozevírání pověstných nůžek mezi počtem lidí a velikostí světových zásob, které považoval za omezené.

Kořeny revoluce vidí v několika hladomorech v Africe a Asii za studené války, kdy se jednotlivé vlády snažili dokázat loajalitu k jedné či druhé straně místo toho, aby řešili své problémy. Pro řešení daných problémů měla každá strana své postupy. Východní blok to řešil zrušením soukromého vlastnictví a zavedením zemědělství v kolektivním duchu. Západní blok situaci řešil novými technologiemi, postupy a plodinami. Byly vyšlechtěovány nové plodiny spíše zakrslejšího charakteru, ale s vyšší výnosností. Nové odrůdy byly více závislé na vodě a méně odolné proti škůdcům a nemocem. Přes řečené byla v mnohých státech identifikována zvýšená zemědělská produkce. Zaváděné postupy s sebou přinášely řadu následků. Pro zajištění vody bylo nutné vybudovat zavlažovací systémy, nadměrně zavlažovaná půda měla problémy se zasolováním. S novými odrůdami přicházely pesticidy a hnojiva. Existoval různý přístup k novým odrůdám, neboť si je mohli dovolit pouze větší a bohatší farmy. Jejich zvýšené výnosy snižovali cenu potravin, což dělalo problémy drobným zemědělcům. Na druhou stranu vyšší výnosy umožnili vyšší zaměstnanost a daných regionech.

Závěrem pak autor připomíná, že v různých regionech bude i nadále populace růst, a že je nutné hledat nové způsoby zajištění výživy. Možnosti pak nachází třeba v genetickém inženýrství a biotechnologiích. Hlavně by to měl být způsob, který neničí životní prostředí, a který je vhodný i v dlouhodobé perspektivě.

Zhodnocení:

Článek mě zaujal. Autor se věnuje citlivé otázce, která se zřejmě do budoucna stane ještě diskutovanější než dnes. S hodnocením přínosu, výhod a nevýhod zelené revoluce se dá jen souhlasit. Ale je potřeba si uvědomit její nevýhody a při další pomoci zemím třetího světa je nutné mít na zřeteli udržitelnost jejich rozvoje. Také je třeba brát v úvahu, že pokud pomoc bude dělána za účelem zisku, může to mít dalekosáhlé sociální důsledky v daných regionech a posléze i v globálním světě.

Otázky:

c) **Pool-Kavana, H.** (2006) *12 Myths About Hunger*. Institute for Food and Development Policy Backgrounder Summer 2006, Vol. 12 No. 2.

Klíčová slova:

hlad, rozmary počasí, mýty o hladu

Obsah článku:

Ústředním tématem článku je samozřejmě hlad, ale také jeho důvody. Autor odhaluje 12 nepravdivých, ale společností uznávaných faktů o hladu, pokud by společnost jeho argumentaci pochopila a přijala, bylo by snad možné hlad ve světě úplně vymítit.

Autor odmítá, že by na světě možná i samotných státech bylo nedostatek potravin, že by za hlad mohly rozmary počasí, že by na světě by příliš velké množství lidí, že by větší množství vypěstovaných potravin více zatěžovalo přírodu, že by se odpověď dala nalézt v zelené revoluci, že jsou potřebné velké farmy, že by mohl být řešením volný obchod, že by bylo řešení více pomoci rozvinutých zemí, že vyspělý svět má užít z hladu.

Z článku vyplývá, že hlavní příčinou hladu jsou různé možnosti lidí v přístupu k rovným příležitostem. Takové skrytého viníka odhaluje ve vládách vyspělých států i trpících hladem.

Zhodnocení:

Z článku mě připadá, že se autor trochu provokativní formou snaží spíše otevřít diskuzi o tomto problému. Ukazuje některé chyby současné situace, ale sám nabízí odpovědi. Každá, kdo si daný článek přečte se určitě zamyslí, ale řešení by zřejmě přinesli pouze rozhodnutí světových hráčů.

Otázky:

Co je možné dělat na naší úrovni?

Pomohli by nové technologie všem postiženým, nebo zase jen některým?

d) **Slater, D.** (2002) *Trajectories of Development Theory: Capitalism, Socialism, and Beyond*. In Johnston, R. J., Taylor, P. J., Watts, M. J. (eds.) *Geographies of Global Change. Remapping the World*. 2nd. ed. Blackwell, Oxford, str. 88-99.

Klíčová slova:

kapitalismus, socialismus, modernizace, westernizace, rozvoj

Obsah článku:

V článku se autor věnuje základním ekonomicko-politickým principům. Zabývá se hlavně kapitalismem, socialismem a jejich pohled na rozvoj. Vidí základní odlišnosti mezi západem a východem při pohledu na rozvoj.

V první části se věnuje západnímu světu. Ten se již dlouhou dobu považuje za jakého si nositele pokroku, nebo jinak řečeno považuje svůj systém za modelový a vzorový pro

ostatní nezápádní země. Aby tento „správný“ model mohl být předán dále, je třeba použít jakékoli prostředky. Proto také autor uvádí příklady okupací s tímto spojených.

Toto „předávání myšlenek“ mělo dvě fáze. První fáze probíhala v 50. letech. Rozvoj států byl často na úkor omezování tradic místních obyvatel. Vzhledem k situaci po válce, měl tento model značné úspěchy hlavně díky americkým subvencím. Zároveň však sílil také nacionalistický proud v dotčených státech. Zvláště neúspěšné ideové války zvýšili odpor k westernizaci. Druhý proud by se dal nazvat jako neoliberalní. Význam měl volný trh a volný pohyb peněz a zboží. Dále se setkáváme s pojmy jako privatizace a deregulace. Rozdíly mezi oběma fázemi jsou přístupů k veřejnému sektoru, v první fázi se mu přikládá velký význam v druhé nikoli.

V další kapitole se věnuje socialismu. Věnuje se marxistickým teoriím, které považují západní myšlenky za nevhodné a nespravedlivé. Nositel pokroku by měl být lid. Chybu přístupu vidí autor v řešení třídního boje místo, aby se věnovali pokračování reforem a rozvoji.

V závěru se věnuje novým trendům. Vyzdvihuje význam místních kultur, environmentálních problémů, genderu a dialogu mezi severem a jihem.

Zhodnocení:

Autor se věnuje dvěma základními pohledy na rozvoj. Vcelku objektivně ukazuje výhody a nevýhody každého z nich. I příklady jsou dobré k pochopení jeho argumentů. Myslím, že každý podobný článek stojí zato si přečíst. Do budoucna je otázka, které další síly a země budou mít moc mluvit do vývoje jednotlivých zemí. Také globalizace bude mít vliv.

Otázky:

Kdo má skutečný prospěch z rozvoje zaostalých zemí?

Je možná pomáhat zaostalým zemím nesobecky, bez očekávaného zisku?